

In hoc ergo renovamur secundum id, quod amisit Adam, id est, secundum spiritum mentis nostræ ». Et cap. 27. « Hanc imaginem in Spiritu mentis impressam, amisit Adam per peccatum, quam recipimus per gratiam justitiæ ». Ubi notandum est, in II. lib. Retract. cap. 24. explicari hunc locum ab eodem Augustino, qui monet, imaginem non fuisse amissam omnino, sed tantum deformatam per peccatum, ut reformatione opus haberet. At in Adam non perdidimus justitiam imputatam, neque esse ad imaginem et similitudinem Dei, per imputationem, sed veram justitiam inhærentem, per quam vere similes eramus Deo; igitur per Christum veram justitiam, Deique similitudinem, non extrinsecam tantum imputatamque, recipimus.

Septimo, si per justitiam Christi, nobis imputatam, vere dici possumus justi et filii Dei; ergo poterit etiam Christus, per injustitiam nostram, sibi imputatam, dici vere peccator, et, quod horret animus cogitare, filius diaboli. Nam adversarii concedunt, ita Christo imputatum fuisse peccatum, ut nobis justitia imputatur. Imo Illyricus in Confess. Antuerpiens. cap. 6. et in Apologia ejusdem admittit, Christum verissime dici peccatorem per potentissimam patris imputationem, et voluntariam in se peccatorum receptionem. At ista ipsorum blasphema, et sacrilega impudentia toti Scripturæ repugnat. Christus enim in sacris litteris dicitur semel peccatum per tropum, quia hostia fuit pro peccato II ad Corinth. v. et item semel dicitur maledictum, ad Galat. III. quia maledictis et opprobriis, ac pœnis plurimis subiectus fuit. At nusquam dicitur peccator, impius, scelestus, diaboli filius, nisi forte ab inimicis et infidelibus; sed ubique sanctus, innocens, immaculatus, impollutus, justissimus prædicatur.

Quare si Christus, quia vere in se sanctus erat, quamvis ei nostra iniquitas imputaretur; non iniquus, sed justus nominatus est: certe eadem ratione, si nos vere immundi essemus, et impii etiam post justificationem; quamvis nobis Christi justitia imputaretur, non justi, sed iniqui dicendi essemus, at Scriptura vocat nos justos et sanctos, Deique filios, et hæredes post lavacrum regenerationis et renovationis. ut patet ex cap. VIII. ad Rom. cap. I. ad Ephes. cap. III. ad Co-

loss. et aliis plurimis locis, non igitur per imputationem justitiæ, sed per ipsam justitiam inhærentem in nobis, et manentem justificamur.

Octavo, Christus in Canticis Canticorum comparatur sponso, et Ecclesia, sive anima justificata, comparatur sponsæ. Dicitur autem sponsa illa pulcherrima pulchritudine sibi inhærente, non pulchritudine sponsi sibi imputata. Nam idcirco tribuitur sponsæ pulchritudo propria mulierum, et sponso pulchritudo propria virorum, ut intelligamus aliam esse pulchritudinem Christi, aliam Ecclesiæ, vel animæ justificatæ. Adde quod esset absurdissimum, si sponsus cœlestis, et vere pulcherrimus, sponsam haberet turpissimam, et solum ornatam extrinsecus pretiosa aliqua veste viri.

Nono, per justificationem mundatur cor, ut præparetur ad visionem Dei. Nam ideo dicitur Matth. v. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*. Et Actor. xv. *Fide purificans corda eorum* (1). At oculos re ipsa immundus, quamvis mundissimus habeatur, non potest solem videre: igitur neque cor immundum, quamvis mundum reputetur, Deum unquam videbit. Vera igitur mundities, non imputativa confertur in justificatione, si ad visionem divinam præparare nos debet.

Decimo, Christus passus est, ut sanctificaret per suum sanguinem populum suum, dicit Apostolus ad Hebr. XIII. *Et tradidit semel ipsum pro Ecclesia, ut eam sanctificaret, mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ, ad Ephesios v. Et mundaret sibi populum acceptabilem, ad Titum II. Et ipse Dominus ait, Joannis XVII. Et pro eis ego sanctifico meipsum, ut et ipsi sint sanctificati in veritate* (2). At si non vere, sed imputative tantum populum suum Christus sanctificavit, frustra passus et mortuus est; et non potuit perficere, quod optabat. Velle enim sanctificare, et sanctificare in veritate, non significat solum velle liberare a pœna peccati, aut velle, ut babeamur pro sanctis, quamvis re vera non simus, sed velle id efficere, ut vere sancti, mundi et immaculati simus. Aliæ rationes multæ adferri possent, sed hæc visæ sunt nobis præcipuæ.

(1) Math. V, 8; Act. XV, 9. — (2) Heb. XIII, 12; Eph. V, 26; Tit. II, 14; Joan. XVII, 19.

CAPUT VIII.

Traditio veterum Patrum, ac potissimum Augustini, de justitia inhære. de.

Nunc adferemus testimonia veterum Patrum pro justitia inhærente. Sed duas ob causas erimus in hac parte breviores. Nam et protulimus non pauca testimonia, quæ huc etiam pertinent, in lib. I. de gratia et libero arbitrio, cap. 4. et adversarii concedunt, sanctos Patres justificationis gratiam ad internam renovationem et sanctificationem, non ad solam peccatorum remissionem retulisse. Nam Calvinus, qui solum Augustinum excipere solet, cum sanctos Patres rejicit, lib. III. Institut. cap. 11. §. 15. etiam Augustinum in hac quæst. repudiat: « Ac ne Augustini quidem, inquit, sententia recipienda est, qui gratiam ad sanctificationem refert, qua in vitæ novitatem per Spiritum regeneramur ».

Kennitius quoque in I. parte Examinis Concilii Tridentini, admittit Patres ita loqui de justificatione, ut nos loquimur: « Non movemus, inquit, litem, quo modo justificationem accipiant Patres ». Et infra: « Non ignoro, inquit, aliter loqui Patres, sed de proprietate linguarum quæstio est ». Scilicet, Patres omnes imperiti, ac rudes proprietatis linguarum erant. Proferamus igitur pauca, de multis, testimonia veterum, ac potissimum S. Augustini.

S. Augustinus tom. I. lib. XII. Confessionum, cap. 15. « Quantum, inquit, distat inter lumen, quod illuminat et quod illuminatur: tantum distat inter justitiam justificantem, et justitiam quæ justificatione facta est ». Quo loco justitiam nostram distinguit a justitia Dei, et sine dubio creatam qualitatem facit, ut est lumen, sapientia, et similia.

Tomo II. in epist. 85. ad Consentium: « Quid est, inquit, aliud justitia, cum in nobis est, vel quælibet virtus, qua recte, sapienterque vivitur, quam interioris hominis pulchritudo ». Et hic apertissime ponit justitiam nostram in interna renovatione mentis, et decore virtutis.

Tomo III. lib. xv. de Trinitate, cap. 8. « Quæ natura, inquit, cum a suo conditore justificatur, a deformi forma formosam transfertur in formam ». Igitur non manet defor-

mis, ut adversarii volunt, homo justificatus, neque eget imputatione alienæ justitiæ, qua injustitia propria, et inhærens tegatur. In eodem tomo est liber de spiritu et littera, quem scriptum esse contra inimicos gratiæ Christi, qua justificamur, testatur ipse idem Augustinus lib. II. Retractat. cap. 37. in eo autem toto lib. gratia Dei dicitur charitas diffusa in cordibus, quæ facit, ut lex impleatur: charitas igitur, qua legem implemus, est justitia, qua justificamur.

Tomo IV. lib. I. ad Simplicianum, quæst. 2. « Quia, inquit, manet propositum Dei, ut justificet credentes, ideo invenit opera, quæ jam eligat ad regnum cœlorum ». Ubi justificatio vocatur id, unde opera bona procedunt. Et infra: « Nisi, inquit, vocando præcedat misericordia Dei, nec credere quisquam potest, ut ex hoc incipiat justificari, et accipiat facultatem bene operandi ». Itaque per justitiam, qua justificamur, intelligitur fides et charitas, quæ est ipsa facultas bene operandi ».

Tomo V. lib. XIX. de civitate Dei, cap. 27. « Hic, inquit, in unoquoque justitia est, ut obedienti Deus homini, animus corpori, ratio autem vitis, etiam repugnantibus, imperet, vel subigendo, vel resistendo: atque ut ab ipso Deo petatur, et meritorum gratia, et venia delictorum, ac de acceptis bonis gratiarum actio persolvatur ». In hac definitione justitiæ nullum locum habet justitia Christi imputata, sed sola justitia nobis inhærens, per quam ratio vitia subigit, et Deo obedientiam præstat. Quia tamen hæc justitia inhærens Deo, indiget adjutore, ut opera justa exequi valeat, ideo ad justitiam nostram pertinere dicit Augustinus, ut a Deo petamus gratiam meritorum, et veniam delictorum, et pro beneficiis acceptis gratiam persolvamus.

Tomo VI. in lib. de hæres. cap. 88. explicans quæ sit gratia Dei, cujus inimici sunt Pelagiani, et per quam justificamur (ut ipse ait lib. II. Retract. cap. 37. et 42. et alibi) dicit esse eam, « qua eruimur de potestate tenebrarum, ut in Christum credamus, atque in regnum ipsius transferamur, et qua diffunditur charitas in cordibus nostris, ut fides per dilectionem operetur »; ubi manifeste gratiam justificationis constituit in remissione peccatorum, et in infusione virtutum, fidei præsertim, et charitatis.

Tomo VII. lib. I. de peccatorum meritis et remissione, cap. 10. « Legimus, inquit, ju-

stificari in Christo, qui credunt in eum, propter occultam communicationem et inspirationem gratiae spiritalis. Item in libro de natura et gratia. cap. 38. 42. et 70. docet, charitatem infusam in cordibus, esse veram justitiam nostram.

Tomo VIII, in Psalm. cxviii. concione 26. « Justitia, inquit, virtus est animi magna, praecipueque laudabilis ». Et continuo de hac ipsa virtute : « Quis fecit, inquit, in homine justitiam, nisi qui justificat impium ? hoc est, per gratiam suam de impio facit justum ». Et hic apertissime justificari dicimur per justitiam, quae sit virtus inherens. Item in Psalm. xcvi. tractans illud : « Justitiam et judicium in Jacob tu fecisti ; exaltate Dominum Deum nostrum », « Vere, inquit, exaltate, bene exaltate, laudemus et exaltemus illum, qui fecit ipsam justitiam, quam habemus ; Ipse in nobis fecit. Quis enim in nobis fecit justitiam, nisi qui nos justificavit ? nos ergo impii, ille justificator, quando et ipsam justitiam ipse in nobis fecit, qua illi placeamus ».

Tomo IX. tract. 26. in Joan. « Quid est, inquit, justitia Dei, et justitia hominis ? Justitia Dei dicitur, non qua Deus justus est, sed quam dat homini Deus, ut justus sit homo per Deum ».

Tomo X. serm. 13. de verbis Apostoli : « Qui crediderit in eum, non habebit suam justitiam, quae ex lege est, quamvis sit bona lex, sed implebit ipsam legem non sua justitia, sed data a Deo. Charitas enim plenitudo est legis. Et unde ista charitas diffusa est in cordibus nostris ? non utique a nobis, sed per Spiritum sanctum, qui datus est nobis ». Hoc loco perspicue docet S. Augustinus, justitiam, quae nobis ex Deo est, esse ipsam charitatem, in corde diffusam, per quam legem implemus. Et totus ille sermo, longissimus et pulcherrimus hoc idem confirmat.

Itaque prudenter fecit Calvinus, ut S. Augustinum a partibus suis non stare, ingenue fateretur. Alioqui testimoniis ejus, ex singulis tomis petitis, plane obrui potuisset. Velim tamen non oblivisceretur, hunc esse Augustinum illum, quem ipse idem lib. III. Institut. cap. 3. §. 10. et lib. IV. cap. 14. §. 26. fidelissimum, atque optimum testem antiquitatis esse praedicavit. Addamus nunc etiam pauca quaedam ex aliis Patribus.

S. Ambrosius lib. VI. Exam. cap. 8. « Utrum, inquit, justificatio secundum cor-

pus, an secundum animam tibi conferri videatur, quaeso respondeas. Sed dubitare non potes, cum justitia, unde justificatio derivata est, mentis tuae utique, non corporis sit ». Hic certe per justitiam non potest intelligere solam remissionem peccati, aut justitiam Dei, vel Christi, imputatam, quae nec proprie corporis, nec proprie mentis est, cum in neutra parte hominis inhaereat, sed intelligit justitiam, quae virtus animi est, et non in corpore, sed in animo proprie inhaeret. Idem auctor lib. VI. in Luc. « In eo, inquit, justificatio Dei est, si non ad indignos et obnoxios, sed ad innocentes per ablutionem factos, videatur, et justos sua munera transtulisse ». Docet hoc loco S. Ambrosius, Deum in Baptismo justificare et justificari ; justificare, quia per ablutionem facit mundos de sordidis, justos de iniquis, de obnoxios innocentes : justificari autem, quia se justum ostendit, dum non ad impios et injustos, sed ad pios, et justos a se factos, munera divina transmittit. At si vera esset haereticorum sententia, Deus justificari non posset, quia munera sua largiretur hominibus vere sordidis et injustis, qui falso justus et innoxii haberentur.

S. Hieronymus lib. I. adversus Pelagianos : « Haec, inquit, est hominis summa justitia, quidquid potueris habere justitiae, non tuum esse putare, sed Domini, qui largitus est ». Et lib. III : « Nunc, inquit, mundus factus est in lavacro, et de te dicitur : Quae est ista, quae ascendit dealbata ; et lota quidem sit, sed custodire non valeat puritatem suam, nisi a Domino sustentetur ». Vides quemadmodum S. Hieronymus justitiam ponat in virtute et puritate, quam acquirimus per Baptismum, non in aliqua imputatione alienae justitiae.

S. Prosper in respons. ad cap. 6. Gallor : « Justificatus, inquit, homo, id est, ex impio pius factus, nullo praecedente bono merito accipit donum, quo medio acquirat et meritum, ut quod in illo inchoatum est per gratiam Christi, etiam per industriam liberi augeatur arbitrii, numquam remoto adjutorio Dei, sine quo nec proficere, nec permanere in bono quisquam potest ». At imputatio justitiae Christi non est donum, unde acquirantur merita, neque augetur industria liberi arbitrii.

S. Cyrillus Alexandrinus lib. VI. de Trinit. : « Calor, inquit, Spiritus est, qui simul ut charitatem in nobis diffuderit, et ejus

igne mentes nostras inflammaverit, jam sumus justitiam consecuti ». Vide eundem lib. XI. in Joannem, cap. XXV. et lib. XII. Thesauri, cap. 3. et 5.

S. Gregorius lib. XVIII. Moral. cap. 33. exponens illud capitis 28. « Non commemorabuntur in comparatione ejus », « Omnes, inquit, supernae patriae electi, sancti quidem, et justus sunt, sed participatione sapientiae, non comparatione. Justitia quidem sapientia, justitia et servi sapientiae nuncupantur, sed illa justitia justificans est, isti autem sunt justitia justificata ».

Vide etiam Basilium lib. I. de Baptismo, cap. 2. Nyssenum, et Nazianzenum oratione in sanctum Baptisma ; Chrysostomum homil. 16. in priorem ad Corinth. in illud : « Et haec quidem fuistis », I ad Corinthios VI. et in eundem locum Theophylactum et Oecumenium. Leonem epist. 91. cap. 1. et Bernardum serm. 4. de dedicatione Ecclesiae et in epist. 190. ad Innocentium Papam.

CAPUT IX.

Solvuntur argumenta adversariorum ex epistola ad Rom.

Superest ut argumentis adversariorum respondeamus, e quibus praecipua nobis esse videntur, quae profert Calvinus lib. III. Institut. cap. 11. quamvis multa eorum communia sint etiam Lutheranis. Primum igitur ex epistola ad Romanos colligit argumenta nonnulla, quae ordine proponemus et diluimus.

Primum sumit ex nomine justificationis, quod ad Roman. V. et VIII. contendit sumi pro declaratione justitiae. Respondeo, Nomen justificationis accipitur quidem saepe in Scripturis pro declaratione justitiae, sed non semper ; loca protulimus cap. 3. Porro ad Roman. V. accipi justificationem pro eo, quod est justum facere, sive constituere, demonstravimus loco citato ex ipsa B. Pauli declaratione, qui cum dixisset : *Per unius justitiam in omnes homines in justificationem, exposuit dicens : Per obedientiam unius hominis, justus constituentur multi.*

Sic etiam ad Roman. VIII. accipi verbum justificare, pro eo, quod est justum facere, non autem solum, justum pronunciare ;

perspicuum est ex similitudine hujus vocis ad alias, quae in eodem loco ponuntur. Ait enim Apostolus : *Quos justificavit, hos et magnificavit.* Ibidem etiam utitur verbis vivificandi, mortificandi, conglorificandi, quae sunt omnino similia verbo justificandi. Nemo autem negaret, magnificare esse magnum facere ; vivificare, vivum facere ; mortificare, mortuum facere ; conglorificare, gloriosum cum alio facere ; cur igitur justificare non sit etiam justum facere ?

Denique, ut ostendimus loco citato, etiamsi justificare acciperetur ubique pro justum pronunciare, nihil tamen adversarii obtinerent. Non enim potest impius vere justificari, id est, justus pronunciari, nisi qui pronunciat justum, simul faciat justum. Hinc enim solus Deus justificat impios, quia solus potest de impiis facere pios. Homines autem qui justificant impios, non minus abominabiles sunt, quam si condemnarent justos, ut ait Salomon Proverbior. XVII.

Secundo, petit argumentum ex cap. IV. ad Rom. ubi dicit Apostolus, Abrahamae fidem reputatam esse ad justitiam. Hinc enim colligit, nihil esse aliud nostram justitiam, nisi fidem in Christum, id est, Christi justitiam, fide apprehensam.

Respondeo : Fides quidem reputata est Abrahamae ad justitiam, ut Apostolus dicit : sed non admittimus glossam, quod reputari fidem ad justitiam, sit nobis imputari Christi justitiam, si fide illam apprehendamus. Nam glossa haec repugnat Apostolo, duas ob causas. Primum, quoniam Apostolus ipsam fidem dicit imputari ad justitiam, fides autem non est justitia Christi, id est, qua Christus justus est, sed justitia nostra id est, qua nos justus sumus ex dono Dei. Deinde, quoniam verbum (imputare) hoc loco non significat nudam existimationem, sed existimationem cui veritas in re ipsa respondeat, ut perspicuum est ex illis verbis : « Ei qui operatur, merces imputatur non secundum gratiam, sed secundum debitum ». Certum enim est, ei, qui operatur, non sola opinione et existimatione, sed vere ac re ipsa deberi mercedem.

Tertio, petit argumentum ex illis verbis Psal. XXXI. in eodem cap. IV. ad Rom. citati : *Beati quorum remissa sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata, beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum (1).* Quærit

(1) Psal. XXXI, 4 ; — Rom., IV, 7.